

2-2026 Politisk kommunikasjon for vannbransjen – utvikling av kommunikasjonsverktøy for å styrke beslutningsgrunnlag og sikre gjennomføring av nødvendige investeringer i vann- og avløpssektoren

Forslagsstiller

Samfunnskomiteen

Bakgrunn

Vann og avløp er kritisk infrastruktur, avgjørende for folkehelse, miljø og beredskap. Det er kommunenes ansvar å sikre innbyggerne trygge vann- og avløpstjenester, i fred og i krisesituasjoner. Samtidig står vann- og avløpssektoren overfor store utfordringer, som det er krevende å håndtere for kommunene alene: Skjerpede renskrav, mer ekstremvær, og nye sikkerhetspolitiske trusler. Dette krever store investeringer og løpende vedlikehold.

Norsk Vann rapport 294/2025 «Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2025 – 2045» estimerer et kommunalt investeringsbehov mellom 411 og 535 mrd. kr de neste 20 årene. Et aldrende ledningsnett, økte renskrav og økt oppmerksomhet rundt forsyningssikkerhet er identifisert som de største driverne bak investeringsbehovet. Dette investeringsbehovet vil doble det gjennomsnittlige vann- og avløpsgebyret.

Mange kommuner opplever utfordringer med å skape forståelse for nødvendigheten av investeringene hos både politiske beslutningstakere, administrasjonen og innbyggerne. Noen kommuner har til og med satt tak på gebyrene for å beskytte innbyggerne mot kostnadsøkning. I dette ligger også begrensninger i VA-etatenes mulighet til å ansette nye medarbeidere med nødvendig kompetanse, og på evnen til å utvikle og beholde kritisk kompetanse og kapasitet. Det betyr at planlagte investeringer og tiltak skyves på eller ikke blir gjort, som øker risikoen for brudd på regelverk, svekket folkehelse, miljøskader og høyere kostnader på sikt.

Mange aktører og komplekse tekniske spørsmål og budskap bidrar til at det er utfordrende både å kommunisere og nå frem med et klart og engasjerende budskap om hvorfor vann- og avløpsinvesteringer er så viktige.

Det er lite oppmerksomhet rettet mot de positive sidene ved å investere i vann- og avløpsinfrastruktur og hva det har å si for natur- og vannkvalitet, trivsel og bolyst, rekreasjon og folkehelse, muligheter til å utvikle næringsliv og attraktive boligområder m.m.

Flere kommuner etterlyser hjelp til å kommunisere det store investeringsbehovet, både til egne politikere og kommuneadministrasjon, og ut til innbyggerne.

Hovedmål for prosjektet

Prosjektets hovedmål er å utvikle en verktøykasse for kommunikasjon som bidrar til at nødvendige investeringer i vann- og avløpssektoren blir planlagt, vedtatt og gjennomført.

Delmål for prosjektet

Kommunikasjonsverktøyene skal:

- Sette vann- og avløpsetatene/virksomhetene i stand til å formidle status, utfordringer, behov og planer på en måte som sikrer gode og opplyste beslutninger fra administrativ og politisk ledelse
- Øke lokalpolitikernes interesse for og kunnskap om betydningen av velfungerende vann- og avløpstjenester, samt deres ansvar for å sikre at kommunen overholder og forvalter regelverk knyttet til vann, avløp, forurensning og beredskap
- Øke administrasjonens forståelse av hvordan vann- og avløpstjenestene påvirker andre kommunale sektorer, og dermed behovet for god intern koordinering og samarbeid
- Gi kommunene verktøy for å kommunisere forventede gebyrøkninger til innbyggere og næringsliv på en måte som bygger forståelse og aksept

Målgruppe

Mål og tilnærming tar utgangspunkt i at god internkommunikasjon er en forutsetning for å lykkes med god ekstern kommunikasjon.

- Kommunale vann- og avløpsetater/virksomheter – evne å utvikle og formidle gode og engasjerende saksunderlag
- Administrativ ledelse (kommunedirektører, kommunalsjefer) – gi vann og avløp større plass, se sammenhenger mellom vann og avløp og andre kommunale oppgaver og ansvarsområder, enhetlig og helhetlig kommunikasjon
- Lokalpolitikere – forstå betydningen av vann og avløp, sitt ansvar, konsekvenser, kunne gjenfortelle budskap
- Innbyggere og næringsliv – økt forståelse og betalingsvilje

Innhold

Prosjektet vil knytte seg til et kommunikasjonsbyrå som kan bistå med å kartlegge og forstå kommunikasjonsutfordringene, og utvikle målrettede tiltak.

Under skisseres en mulig måte å nærme oss problemstillingen på, men denne må kunne endres i samråd med kompetansemiljøet som bistår oss.

Tiltak/metode

1. Kartlegging:
 - Undersøke dagens praksis for kommunikasjon i et utvalg kommuner (intervjuer, spørreundersøkelser)
 - Identifisere barrierer og suksessfaktorer for god politisk og administrativ forankring av investeringer
2. Utvikling av verktøykasse:
 - Utvikle budskap og historiefortelling som tar problemstillingene fra nasjonalt perspektiv og ned i lokal kontekst for å skape følelser hos både beslutningstakere og innbyggere
 - Maler og presentasjonsverktøy for status- og behovsanalyser – trygge vann- og avløpsledere som kan utforme og formidle gode beslutningsgrunnlag
 - Argumentasjonsgrunnlag og nøkkeltall tilpasset lokalpolitikere – trygge politiske beslutningstakere
 - Tverrsektorielle samarbeidsmodeller og interne samhandlingsprosesser – trygge enhetlig og helhetlig kommunikasjon om viktige mål og verdier
 - Kommunikasjonsstrategier for håndtering av gebyrøkninger og innbyggerdialog som kan tilpasses kommunestørrelse og ressurser
3. Pilotering og testing:
 - Utprøving i et utvalg kommuner med ulik størrelse og utfordringsbilde
 - Justering av verktøy basert på erfaringer og tilbakemeldinger
4. Implementering og opplæring:
 - Kurs og workshops for vann- og avløpsetater/virksomheter og kommunal administrasjon
 - Veiledningsmateriell og digitale ressurser for videre bruk

Forventede resultater

- Styrke tilliten mellom fagavdelinger, administrasjon og politikere
- Bedre kvalitet på politiske og administrative beslutninger om investeringer i vann- og avløpssektoren
- Økt forståelse og interesse hos lokalpolitikere og administrasjon for sektorens betydning
- Økt innbyggerforståelse og større aksept for nødvendige gebyrøkninger
- Redusert risiko for brudd på regelverk

Gjennomføring

- Prosjektleder og styringsgruppa går gjennom og eventuelt justerer prosjektbeskrivelsen (e-post eller møte)
- Oppstartsmøte mellom styringsgruppe, rådgiver og prosjektleder for å drøfte nærmere hvordan prosjektet best skal løses, herunder antall møter og møteplan
- Innhente nødvendig grunnlagsinformasjon for å besvare oppgaven
- Utarbeide forslag i tråd med punktene over
- Gjennomføre workshop med styrings- og referansegruppe for drøfting av leveransen

- Revidere forslaget
- Gjennomføre høring av revidert forslag i styrings- og referansegruppen
- Utarbeide endelig leveranse
- Avholde avslutningsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for å behandle endelig leveranse og avtale videre oppfølging
- Markedsføre og implementere resultatene

Prioriteringskriterier

Se utfylt tabell under.

Forhold til VA-norm og VA/Miljø-blad

Dette prosjektforslaget er ikke direkte relevant for vannstandarden.

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 5 representanter fra Norsk Vanns medlemmer, som er oppnevnt av Norsk Vanns samfunnskomité. I styringsgruppen, og ev. referansegruppen, bør det være med noen fra Norsk Vanns kommunikasjonsnettverk. Det forventes at styringsgruppe og rådgiver møtes ca. 3 ganger (oppstartsmøte, workshop, avsluttende møte) og at øvrig kommunikasjon er per mail/tlf/Teams.

Styringsgruppen vil foreslå deltakere i en referansegruppe fra Norsk vanns medlemmer supplert med ekstern kompetanse. Referansegruppen blir invitert til workshopen og til å gi innspill til rapporten.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon, trykking/markedsføring mv.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 800 000 og skal i sin helhet finansieres av Norsk Vann prosjekt. Prosjektet har følgende budsjettposter:

<i>Kostnader</i>	
Faglig utredning og rapportering	600 000
Møter styrings-/referansegrupper	30 000
Trykking og formidling	20 000
Prosjektadministrasjon	150 000
Uforutsett	-
Totalt	800 000

<i>Finansiering</i>	
Norsk Vann prosjekt	800 000
Ekstern	
Totalt	800 000

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. biomkostninger.

Tidsplan

Ønsket oppstart av prosjektet er så snart finansiering og administrative forhold er avklart. Rapporteringsdato fastsettes når litteraturstudie er gjennomført og prosjektplanen er utarbeidet. Forventes slutført i 2026/2027.

Markedsføring

I hvert enkelt prosjekt skal det vurderes hvordan prosjektresultatene best kan presenteres for å nå frem til målgruppen. Ovenfor er det utarbeidet en liste med ulike alternativer som forslagsstiller skal vurdere. I tillegg til beskrivelsen av rapportering og produksjon skal følgende utarbeides av rådgiver i prosjektet

- Korte og enkle presentasjoner av prosjektrresultatene/prosjektene for bruk på norsk vann.no og for bruk internt i kommuner og andre organisasjoner. Dette kan være 1) kort power point 2) kort videosnutt hvor rådgiver presenterer prosjektet.
- Artikkel til Vannspeilet
- Artikler til aktuelle fagtidsskrifter som VANN, Kommunal Rapport, tidsskriftet til til NKF eller andre

*Frode Skår og Thomas Langeland Jørgensen, 06.10.2025
(sist oppdatert dato)*

Prioriteringskriterier

Kriterier	
1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen?	Ja. Norsk Vann skal ivareta pådriverrollen, dvs. at vi skal drive aktivt kommunikasjonsarbeid for å styrke organisasjonens og bransjens synlighet og omdømme. Samt at hovedmål nr. 4 er «Viktigheten av tjenestene skal være synlige og vannbransjen skal ha et godt omdømme».
2) Er prosjektet innenfor en av følgende projektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter	C) Strategisk prosjekt
3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier?	Ja, alle andelseierne vil være i målgruppen for å bedre sin kommunikasjon internt og eksternt.
4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy?	Ja, viktige verktøy for godt kommunikasjonsarbeid vil utvikles i prosjektet.
5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat?	Ja, vi antar at summen som er satt av til faglig utredning vil være tilstrekkelig til å svare på oppgaven.
6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet?	Nei, dette er ikke vurdert.
7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FoU-prosjekter og -midler?	Nei, dette er ikke vurdert.

Direktørens forslag til prioritering for 2026:

Gjennomføres i 2026. Forståelse av vann og avløpssektoren hos lokalpolitikere/kommunepolitikere og administrativ ledelse, er avgjørende for å kunne gi nødvendige rammevilkår for vann og avløp. Både økonomiske rammer og mulighet for riktig organisering. Kommunikasjonsverktøy som kan benyttes lokalt vil være et godt hjelpemiddel til å opparbeide denne forståelsen.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Samfunnskomiteen mener prosjektet kan gi stor nytteverdi for kommunene og støtter at prosjektet gjennomføres i 2026

Avløpskomiteén:

Støtter direktørens forslag til prioritering.

Vannkomiteén:

Vannkomiteen støtter direktørens anbefaling. Bra at man går sammen for å få kommunikasjonen enhetlig, skape felles maler, særlig det som rettes mot politikere og innbyggere. Viktig at leveransen blir brukt, viktig å markedsføre resultatene.

Andre innspill

Direktørens innstilling til styret:

Gjennomføres i 2026. Finansieres over 2 år med henholdsvis kr 600.000,- i 2026 og kr 200.000,- i 2027.